

Джејмс Рикаркс

ПЪТЯТ КЪМ РАЗРУХАТА

**Тайният план на глобалните елити
за следващата финансова криза**

Превод от английски
Валентина Рашева-Джейвънс

БИБЛИОТЕКА
ИКОНОМИКС

Под общата редакция на Милети Младенов

- № 1 Джон Куигин *Зомби икономикс*
№ 2 Фредерик Мишкин *Теория на парите, банковото дело
и финансовите пазари*
№ 3 Джеймс Рикардс *Смъртта на парите*
№ 4 Олег Григориев *Епоха на растежа.
Лекции по неоекономика*
№ 5 Джеймс Рикардс *Пътят към разрухата*

Съдържание

Въведение.....	9
Глава 1. Това е краят.....	27
Глава 2. Една парична единица, един свят, един ред.....	77
Глава 3. Пустинен град на духа	125
Глава 4. Предупредителен трус: 1998	159
Глава 5. Предупредителен трус: 2008	209
Глава 6. Земетресение 2018.....	233
Глава 7. Кладата на елитите.....	271
Глава 8. Капитализъм, фашизъм и демокрация	305
Глава 9. Ето го врания кон.....	349
Заключение	379
Благодарности	393
Бележки	395
Показалец.....	405
Библиография.....	410

*В памет на Джон Х. Мейкин,
икономист, наставник и приятел.
Днес имаме нужда от него повече от всякога*

А когато сне третия печат, чух третото животно да говори: дойди и гледай! И видях, ето вран кон, и върху него ездач с къпони в ръка. И чух глас среди четирите животни, който говореше: хиникс жито за динарий, и три хиникса ечемик за динарий; ала дървеното масло и виното да не повредиш.

Откр. 6:5–6

Въведение

РОДЕНИЯТ В АВСТРИЯ ФЕЛИКС СОМАРИ е може би най-великият икономист на ХХ век. За жалост днес името му е почти неизвестно.

Сомари е роден през 1881 г. в немскоговорещата част на тогавашната Австро-Унгарска империя. Учи право и икономика във Виенския университет. Там негов състудент е Шумпетер, а докторантурата си защитава заедно с Карл Менгер, бащата на Австрийската школа в икономиката.

По време на Първата световна война Сомари служи като гуверньор на Централната банка в окупирана Белгия, но през по-голямата част от кариерата си той е частен banker на богати хора и институции. През 1930 г. се мести в Швейцария, където живее и работи до смъртта си през 1956 г. Сомари прекарва по-голямата част от Втората световна война във Вашингтон като швейцарски дипломатически представител по финансовите въпроси и съветник на Министерството на войната в областта на финансите.

Мнозина считат Сомари за най-авторитетния валутен експерт в света. До него за съвети по паричната политика често се допитват централните банки. Същите тези банки могат само да съжаляват, че по политически причини почти не вземат под внимание смислените му съвети.

Наричат го „Гарвана от Цюрих“ заради рядката му способност да предвижда финансови катастрофи, докато останалите тънат в самотоволство. Гръцката митология свързва гарваните с

Аполон, бога на пророчеството, а в *Царства*, част от Стария Завет, гарваните получават заповед от Господ да служат на пророк Илия. Сомари е може би най-великият икономически пророк от древността насам, но за жалост и най-слабо познатият. Английският превод на мемоарите на Сомари носи заглавието *Гарвана от Цюрих*.

Сомари не само предвижда Първата световна война, Голямата депресия и Втората световна война преди всички останали, но и точно предупреждава за дефлационните и инфлационните последици от тези катаклизми. Той преживява залеза на класическия златен стандарт, валутния хаос на периода между двете войни и новата система „Бретън Удс“. Умира през 1956 г., преди ерата на „Бретън Удс“ да приключи.

Успехът на Сомари при прогнозиране на екстремните събития се основава на аналитични методи, сходни с посочените в тази книга. Той не използва същите термини, които използваме днес – по времето, когато се занимава с пазарите, теорията на сложността и бихейвиористичната икономика са все още далеч в бъдещето. И въпреки това методът ясно прозира в неговите трудове.

Ярък пример за това е една глава в мемоарите му¹, озаглавена „Санджакската железница“. В нея той описва събития, развили се през 1908 г., докато работи по задачата да синдикира заем от търговски банки. Постъпленията по заема трябвало да се използват за изграждане на жп линия от Босна до гръцкия пристанищен град Солун. Железопътната линия сама по себе си е доста незначителен проект. Сомари е нает да изготви доклад за неговата финансова целесъобразност.

Предложеният маршрут пресича османската провинция Новопазарски санджак. Заради маршрута се налага отправяне на официална молба от Виена до Османската империя за издаване на разрешително.

Последвалите събития водят до шок във Виена. Външните министерства от Москва до Париж реагират с яростна съпротива. Както пише самият Сомари, „Руско-френският съюз отгово-

ри² на австро-унгарската молба за железопътна концесия с вълна от протести, каквато няма аналог по своя мащаб – и от своя страна нанесе политически контраудар, като предложи железопътна линия от Дунав до Адриатика“.

Този странен случай с железопътната линия се развива преди Балканските войни от 1912–1913 г. и цели шест години преди избухването на Първата световна война. Въпреки това, стъпвайки само върху френско-руската реакция, Сомари стига до правилния извод, че световната война е неизбежна. Неговият анализ гласи, че ако един толкова незначителен въпрос разпалва геополитическото напрежение до точката на кипене, то някое стъклковение по по-важен проблем, какъвто неминуемо щял да възникне, задължително ще доведе до война.

Това е един отличен пример за приложението на Бейсовата статистика. Сомари на практика тръгва от хипотеза за вероятността за избухване на световна война, която при липсата на всякаква друга информация се оценява като 50 на 50 процента. С възникването на случаи като този с железницата в Санджак те се прибавят към числителя и знаменателя на математическото изражение на Бейсовата теорема, увеличавайки така вероятността от избухване на война. Съвременните анализатори в разузнаването наричат тези събития „индикации и предупреждения“. В един момент хипотезата става толкова силна, че войната изглежда неизбежна. Теоремата на Бейс позволява на анализатора да стигне до това заключение доста преди всички останали.

Случаят със Санджакската железница намира съвременно превъплъщение в днешните тръбопроводи за природен газ от Каспийско море до Европа, някои от които преминават през старите османски санджаци. Големите играчи – Турция, Русия и Германия – са същите. Къде е нашият нов Сомари? Кой е новият Гарван?

Сомари използва и историко-културния метод, предпочитан от Йозеф Шумпетер. През 1913 г. към него се обръщат седемте Велики сили с молба да реорганизира китайската парична система. Той отказва да се наеме, защото смята, че в самата Ев-

ропа идва доста по-належаща парична криза. Цяло десетилетие преди мощната дефлация, която държи света в своята хватка от 1924 до 1939 г., той пише:

Европейците се присмиваха на китайците заради това³, че отхвърлят книжните пари и предпочитат да теглят монетите с възни. Хората погрешно приеха, че китайците били пет поколения изостанали зад нас – в действителност обаче те бяха едно поколение напред от Европа. Под игото на монголските императори те са преживели бум, по време на който са отпечатани милиарди в хартиени банкноти, за да се финансират военни завоевания и огромно обществено строителство, които са довели до тежки дефлационни последици – и споменът от тези събития не се губи през следващи векове.

Сомари показва и отлично владеене на бихейвиористичната психология при анализа на един случай от юли 1914 г., когато английският крал Едуард VII уверява брата на кайзера (който е братовчед на краля), че война между Англия и Германия е невъзможна:

Без съмнение, кралят се е обърнал към братовчед си съвсем искрено⁴, но не съм сигурен доколко дълбоко кралят е запознат със ситуацията. Шест години преди това лично се бях убедил колко слабо информирани се оказаха дори по-способни владетели; информацията, с която разполагат вътрешните лица в една система – и то точно най-високопоставените сред тях, – е твърде често подвеждаща. Разчитах повече на преценката на „Таймс“, отколкото на тази на краля. От името на приятелите, чиито активи управлявах, аз обърнах банкови депозити и ценни книжа в злато и инвестирах в Швейцария и Норвегия. Няколко дни по-късно войната избухна.

Днес погрешните убеждения на краля щяха да бъдат описани като „когнитивен дисонанс“ или „склонност за потвърждаване“. Сомари не използва тези термини, но въпреки това разбира, че елитите живеят в своя изолирана сфера, която споделят само с други елити. Те често са последните, които осъзнават неизбежността на кризата.